

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МОВНОЇ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТАХ США

У статті висвітлюються й обґрунтовуються основні тенденції розвитку мовної освіти в університетах США середини ХХ – початку ХХІ століття. Проаналізовано вплив загальносвітових процесів глобалізації та інтернаціоналізації на розвиток мовного навчання у ВНЗ США. Автор акцентує увагу на тенденції полікультурності вищої мовної освіти, яка реалізується шляхом вивчення мов на основі лінгво-соціо-культурного методу. Схарактеризовано тенденції диверсифікації мовних спеціальностей і варіативності університетських програм із вивчення мов. Проаналізовано особливості сучасного навчального процесу. Зроблено огляд актуальних методів інтенсивного вивчення мов.

Ключові слова: мовна освіта, тенденція розвитку, іноземна мова, білінгвальна освіта, глобалізація, інтернаціоналізація, полікультурність, диверсифікація, варіативність.

Постановка проблеми. З 1990-х років мовне навчання у ВНЗ США функціонує на базових принципах так званої «відкритої неперервної освіти». Відкрита освіта («open education») – це складна соціальна система, яка характеризується здатністю швидко реагувати на мінливі соціально-економічні ситуації в державі й у світі загалом, основною метою якої є задоволення індивідуальних та групових освітніх потреб і запитів. В основі навчального процесу відкритої освіти лежить цілеспрямована, неперервна, інтенсивна, контрольована самостійна робота учнів і студентів, які мають змогу вчитися за індивідуальним розкладом і навчальним планом у зручному для себе місці. Студенти забезпечуються комплектом спеціальних навчальних засобів і матеріалів і мають погоджену можливість контактувати як із викладачем, так і між собою. Основним завданням відкритої освіти є підготовка студентів до ефективної повноцінної діяльності у професійній і громадській сферах в умовах мінливого інформаційного суспільства.

Необхідність дослідження позитивних тенденцій розвитку мовної освіти у США зумовлена потребою у проведенні порівняльного аналізу особливостей мовного навчання у ВНЗ Сполучених Штатів Америки й України і розробці низки рекомендацій, спрямованих на вдосконалення вітчизняної вищої іншомовної освіти.

Аналіз актуальних досліджень. Різні аспекти філологічної освіти США є об'єктом досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців. Так, І. Пасинкова вивчає підготовку бакалаврів, О. Зіноватна та О. Семенов – магістрів мовних спеціальностей. Білінгвальна освіта розглядається у працях У. Вайнрайха, В. Колієра, Дж. Кроуфорда і К. Овандо. Особливості полікультурної освіти США аналізують Я. Гулецька, Н. Корнієнко та ін. Однак питання дослідження тенденцій розвитку мовної освіти в

університетах США середини ХХ – початку ХХІ століття залишається відкритим і потребує детальнішого розгляду.

Мета статті полягає у висвітленні та обґрунтуванні основних тенденцій розвитку мовної, зокрема іншомовної, освіти в університетах США.

Виклад основного матеріалу. Пріоритетними тенденціями вищої освіти ХХІ століття, зокрема мовної освіти, є її глобалізація та інтернаціоналізація. Професор О. Семенов визначає освітню *глобалізацію* як «зближення націй і народів світу, перехід людства від індустріальних до науково-інформаційних технологій, що значною мірою ґрунтуються на інтелектуальній власності, на знаннях як субстанції виробництва й визначаються рівнем людського розвитку в країні, станом наукового потенціалу нації» [7, 13]. Саме світові глобалізаційні процеси кінця ХХ – початку ХХІ століття посилили увагу американських громадян до програм білінгвальної освіти, сприяли внесенню курсів з етнічних і маловідомих мов до навчальних планів ВНЗ.

Характерні риси інтернаціоналізації освіти науковці вбачають у створенні міжнародних освітніх структур різних за своїм призначенням, у забезпеченні мобільності студентів, «тобто переходу до гнучких взаємоузгоджених навчальних планів модульного типу, що дозволяють студентам легше адаптуватися до умов навчання в інших ВНЗ», у широкому використанні сучасних інформаційних технологій і в можливості здобути якісну освіту за дистанційною формою навчання [7, 13]. Мовна підготовка в системі вищої освіти Сполучених Штатів має вагоме значення, оскільки її завдання полягає в забезпеченні всіх галузей держави фахівцями, які володіють іноземними мовами на належному рівні. «Важливість мовної підготовки зростає також завдяки її застосуванню в галузі міждисциплінарних досліджень та міжкультурної комунікації» [5, 35]. Риси глобалізації та інтернаціоналізації вищої освіти підтверджуються тенденцією до зростання значення мовного, зокрема іншомовного, навчання в соціумі. По-перше, вивчення хоча б однієї іноземної мови є обов'язковим предметом для здобуття студентом ступеня бакалавра, незалежно від його основної спеціалізації. По-друге, збільшилася кількість мов, які викладаються у вищих навчальних закладах. Суттєво зросла також кількість університетських програм з іноземних мов. Коледжі та університети всіляко сприяють підвищенню зацікавленості студентів у мовах, особливо маловідомих. Певна автономність вищих навчальних закладів дозволяє їм запроваджувати курси з мови меншин даного регіону, тим самим сприяючи розвиткові білінгвального навчання на рівні вищої освіти. Англійські студенти цього регіону залучаються до вивчення цієї мови як іноземної. Широкого розповсюдження досягли університетські програми з англійської як другої мови для студентів-представників етнічних меншин. Отже, інтернаціоналізація освіти полягає в можливості експортувати та імпортувати освітні послуги [11]. Концепція відкритої неперервної освіти покладена в основу ідеї

створення єдиного вільного освітнього простору, яка функціонує на основі дистанційного навчання й неможлива без знання мов. Вагомою позитивною характеристикою вищезазначених тенденцій у системі освіти Сполучених Штатів є її економічна ефективність порівняно з традиційними формами навчання, яка полягає в поліпшенні співвідношення між досягнутими результатами у здобутті знань і витратами часу, грошей та інших ресурсів [12].

Важливою тенденцією мовної освіти в університетах Сполучених Штатів є *академічна мобільність* студентів. Студенти мають можливість отримати ступінь бакалавра в одному ВНЗ, а магістра – у більш престижному університеті США. Останнім часом зростає популярність закордонних навчальних програм для студентів різних спеціальностей, тому іншомовне навчання є необхідним елементом сучасної системи вищої освіти. Бакалаври і магістранти мовних спеціальностей, як правило, навчаються за кордоном протягом одного чи двох семестрів, залежно від виду програми студентського обміну. Число американців, які навчаються за кордоном, систематично зростає завдяки поглибленню співпраці університетів Сполучених Штатів із ВНЗ інших країн. Уряд і освітяни США сприяють також збільшенню доступу до американських вищих навчальних закладів іноземних студентів. Університети Сполучених Штатів постійно працюють над удосконаленням програм з англійської як іноземної мови саме для міжнародних студентів. Як наголошує І. Пасинкова, без «розуміння інших культур, без належного рівня володіння навичками міжкультурного спілкування участь студентських контингентів у міжнародних освітніх програмах є неможливою» [5, 42]. Певна автономність університетів дає їм також можливість залучати спонсорські кошти на розвиток закладу: оновлення навчально-методичного і технічного забезпечення, розробку і впровадження експериментальних навчальних курсів тощо [9].

Цікавим фактом є те, що вся система освіти Сполучених Штатів, зокрема вищої, носить дуалістичний характер. Діалектика навчання у США полягає в тому, що паралельно з рисами глобалізації та інтернаціоналізації чітко прослідковується тенденція *полікультурності* освіти. Полікультурна освіта є складовою частиною, компонентом професійної освіти США, спрямованим на «засвоєння культурно-освітніх цінностей інших культур на основі знання культури своєї етнокультурної групи, а також взаємодію всіх культур на принципах взаємопорозуміння, толерантності, діалогу та плюралізму, що є засобом протистояння дискримінації, націоналізму, расизму» [3, 9]. Ця освітня тенденція має на меті надати рівні можливості у сфері навчання всім представникам різноманітних расових, етнічних, культурних та інших груп. Дослідження наукових джерел свідчать, що полікультурна освіта запроваджується в навчальних закладах Сполучених Штатів шляхом введення мультикультурного компоненту до навчальних планів гуманітарних, етико-педагогічних і соціально-політичних дисциплін [2].

Функціонально вона тісно зв'язана з двомовною освітою США, а також вивченням іноземних мов. Оскільки загальною метою реформування американської освіти є забезпечення рівних можливостей на здобуття якісних знань для представників усіх расових і етнічних груп, в університетах особлива увага приділяється полікультурній освіті студентів саме педагогічних коледжів і факультетів [6]. «Вимогами до програм професійної підготовки є: відображення в них ідеалів плюралістичного американського суспільства, вільний від будь-яких стереотипів й упереджень зміст, неодмінне вивчення однієї чи більше іноземних мов, сприяння розвитку культурної та мовної грамотності, інтегрований, а не додатковий характер полікультурного компоненту як складової програм, достатня гнучкість. Цим завданням підпорядковані методи та форми організації навчального процесу в університетах США» [3, 12]. Тенденція полікультурності чітко прослідковується у програмах лінгвістичних спеціальностей, які поділяються на 2 групи – літературознавчі чи культурологічні; але, незалежно від їхнього основного напрямку, навчальні програми всіх іншомовних курсів містять дисципліни, які знайомлять студентів і з культурою, і з літературою носіїв цієї мови. Навчальні програми з іноземних мов як другої спеціальності та непрофільні іншомовні курси різних рівнів складності також базуються на лінгво-соціо-культурному методі вивчення мови.

Однією з основних рис глобалізації та інтернаціоналізації вищої освіти Сполучених Штатів є широке впровадження в навчальний процес новітніх інформаційних і телекомунікаційних технологій. Зокрема, мовна освіта в університетах США характеризується постійним використанням спеціалізованих навчальних технологій і засобів, як наприклад, спеціального програмного забезпечення для розробки і підготовки навчальних курсів, і застосування комп'ютерів, мультимедійних технологій і мережевих засобів у навчанні студентів і тестовому контролі якості знань. На думку американських дослідників, інформаційні та Інтернет-технології суттєво збагачують навчально-методичні ресурси коледжів і університетів, вони також сприяють відкритості освіти для батьків і налагодженню співпраці між ВНЗ, школами та освітянськими громадами. Ще на початку XXI століття Міністерство освіти США почало висловлювати занепокоєння з приводу низького рівня використання американськими вчителями і викладачами цих технологій у навчальному процесі, наголошуючи, що новітні освітні технології повинні бути в центрі навчального процесу, тому що вони дозволяють розробити новий зміст освіти і оновлену концепцію знань, умінь і навичок, які допоможуть досягти професійного успіху в сучасному глобалізованому суспільстві. Тому останнім часом обов'язковим є використання аудіовізуальних методик навчання; значно полегшує навчальний процес користування університетськими електронними бібліотеками, фонд яких постійно поповнюється. Прикладом ефективного застосування вищезгаданих засобів у

формуванні комунікативної компетенції мовної особистості американського студента є система навчання Кейретсу, яка базується на поєднанні глобальних комп'ютерних телекомунікацій та інтерактивного телебачення [7, 88]. Серед популярних університетських методико-культурологічних навчальних дисциплін можна зазначити курс «Засоби масової інформації», мета якого – навчити студентів здійснювати критичний аналіз мови мас-медійних повідомлень, набути вміння визначати цінність поданої інформації, її запланований ідеологічний вплив, методи її презентації тощо [10, 25]. Отже, тенденція стрімкої *технологізації* та *інформатизації* навчального процесу протягом останніх двадцяти років має значний позитивний вплив на розвиток мовної освіти в університетах Сполучених Штатів.

Важливою рисою вищої освіти Сполучених Штатів є її тісний зв'язок із практикою життя, науково-технічним прогресом і сучасною індустрією, які вимагають від освіти систематичного оновлення, залежно від змін потреб і попиту на ринку праці. *Диверсифікація* вищої освіти, яку О. Семенов визначає як «упровадження диференційованого багаторівневого навчання, розширення номенклатури спеціальностей, збільшення кількості вищих навчальних закладів, створення нових регіональних центрів освіти» [7, 13], створює сприятливі умови для запровадження індивідуального підходу до навчання в університеті, розширює можливості викладачів і студентів в освітньому процесі, забезпечує підготовку фахівців у нових професійних, управлінських і технологічних сферах. Мовна, зокрема іншомовна, освіта Сполучених Штатів готує фахівців понад 70 спеціальностей. Важливим фактором є також самостійність і незалежність мовних бакалаврських і магістерських навчальних програм. Мовні курси бакалаврату, як правило, пов'язані з вивченням культури й літератури носіїв іноземної мови, надаючи студентам повноцінну загальну професійну підготовку. Маючи ступінь бакалавра й опанувавши курси додаткової спеціалізації, випускник університету може працювати в таких галузях, як мистецтво, медіа, туризм, індустрія розваг, промисловість і торгівля тощо. Хоча останнім часом американські лінгвісти наголошують на необхідності підняття статусу вивчення самої мови як окремої самостійної дисципліни, а не допоміжного предмета у вивченні культур і літератур. Магістерські програми з мовних спеціальностей мають науково-дослідницький характер і часто пов'язані з викладацькою діяльністю, журналістикою або дипломатією. Навчальні програми з іноземних мов у магістратурі більше орієнтуються на вивчення самої іноземної мови і методики її викладання. Іншомовні курси як непрофільний предмет надають студентам можливість вивчати мову на основі лінгво-соціо-культурного метода, забезпечуючи студентів базовими знаннями граматики даної мови, комунікативними вміннями та навичками й ознайомлюючи студентів із загальними культурними, літературними та соціальними особливостями іноземного життя.

Тенденція диверсифікації тісно пов'язана з *варіативністю* навчальних програм університетів, яка передусім полягає у праві ВНЗ визначати більшість обов'язкових профільних курсів певної спеціальності і можливості студента обирати предмети зі списку вибіркового дисциплін. Вибіркові предмети становлять 20–30 % загального обсягу навчального часу [5, 60–61] і повинні доповнювати профільні курси, задовольняючи одночасно особистісні інтереси й наміри студента. Важливим фактом є те, що опанування кожного наступного, більш вузького і специфічного курсу неможливе без опрацювання попереднього, більш загального, більш фундаментального. Позитивною рисою програм вищих навчальних закладів США є також наявність міждисциплінарних курсів. Для координації та контролю варіативності вищої освіти у Сполучених Штатах у 1991 році було створено Національний комітет з освітніх стандартів і тестування [8, 78–79].

Серед актуальних тенденції вищої мовної освіти Сполучених Штатів варто зазначити взаємозв'язані гнучкість, асинхронність і модульність освітнього процесу. *Тенденція гнучкості* навчання полягає в можливості студентів навчатися у зручній для них час, у зручному темпі та місці. Це забезпечує освітню систему можливістю «оперативно й адекватно реагувати на зміни у змісті і формах освітньої діяльності» [7, 13]. *Асинхронність освіти* забезпечується за рахунок реалізації навчальних технологій за зручним для кожного студента розкладом. *Модульність* навчального процесу забезпечує можливість здобувати освіту за індивідуальним навчальним планом, який відповідає особистим потребам студента і забезпечується за рахунок вивчення необов'язкових вибіркового курсів. Мовна освіта в університетах США також характеризується *паралельністю*, тобто можливістю навчатися на курсах з другої спеціальності й обирати додаткові некредитні курси в «поєднанні з основною професійною діяльністю (або з навчанням за іншим напрямом), тобто без відриву від виробництва або іншого виду діяльності» [4].

Наслідком тенденції до скорочення академічного, особливо лекційного, часу і збільшення обсягу завдань для самостійного опрацювання стало ущільнення навчального матеріалу. Тобто лекції побудовані на принципі випереджаючого навчання, ознайомлюючи студентів, як правило, лише з ключовими проблемами навчальної дисципліни та найновішими досягненнями в певній науковій галузі. Усе більшої популярності на семінарських і практичних заняттях набувають методи й форми активного навчання, серед яких варто зазначити метод проектів, кооперативне навчання (cooperative learning), різнорівневе навчання, модульне навчання, методи роботи в невеликих групах («мозковий штурм» і «проблемна ситуація» – методи, спрямовані на розвиток і розкриття аналітичного мислення студентів), «проблемні медіатехнології» (аналіз авторської позиції, сюжетів, персонажів), дослідницькі методи, театралізовані постановки тощо [7, 88].

Розглянувши зміст, форми й методи навчання мовам і проаналізувавши університетські навчальні програми з іншомовної освіти, вважаємо за необхідне наголосити, що технічний прогрес і широке впровадження в навчальний процес новітніх технологій суттєво вплинув також на ролі викладача і студента в освітній системі Сполучених Штатів. Функція сучасного викладача полягає в координуванні процесу пізнання, систематичному оновленні змісту навчальної дисципліни залежно від потреб ринку праці й зацікавленості студентів, консультуванні учнів при складанні індивідуального навчального плану і під час роботи з навчальним матеріалом, що виноситься на самостійне опрацювання. Викладач також керує навчальними проектами та науковими дослідженнями за допомогою інформаційних і телекомунікаційних технологій. Підвищилися вимоги також і до сучасного студента, який повинен володіти високим рівнем вмотивованості, працьовитості та самоорганізації. Сучасні загальноосвітні світові тенденції обумовлюють необхідність перерозподілу навчальних годин, збільшення обсягу матеріалу для самостійного вивчення і зменшення академічних годин. Іншими словами, авторитарна позиція вчителя у процесі навчання втратила свою актуальність, натомість індивідуальний студентоцентристський підхід стає нормою мовної освіти. У наш час особлива увага приділяється особистим талантам, здібностям та вмінням кожного учня чи студента [1]. Зростає до того ж і рівень участі студентів у розвитку та плануванні результатів і підсумків навчання. На думку С. Итон, цей підхід завдає певних незручностей учителям, адміністрації навчального закладу та владі, які звикли самостійно визначати й передбачати результати навчання, але він продовжує набувати популярності [9]. Отже, в університетах Сполучених Штатів вагому роль відіграють методи підготовки студентів до практичної діяльності, методи розвитку комунікативних навичок і методи розвитку творчого мислення студентів.

Важливе значення в розвитку мовної освіти відіграють університетські департаменти пролонгованої освіти. Як правило, саме ці підрозділи ВНЗ відповідають за встановлення і розвиток міжуніверситетських зв'язків у межах країни і за кордоном, забезпечують студентам можливість вивчати додаткові некредитні курси, сприяють розвитку самоосвіти студентів, надають учням старших шкіл можливість проходити підготовчі курси, з іноземної мови зокрема, перед вступом до ВНЗ тощо.

Висновки. Отже, мовна освіта в університетах США характеризується такими загальноосвітніми світовими тенденціями, як глобалізація та інтернаціоналізація навчального процесу. Американські громадські діячі та науковці на початку XXI століття почали наголошувати на позитивних рисах полікультурності суспільства Сполучених Штатів, посприявши таким чином розвитку білінгвальної освіти і вплинувши на зростання ролі іноземних мов у системі освіти США. Можливість навчатися за кордоном, диверсифікація освітнього процесу, варіативність навчальних планів посприяли

збільшенню зацікавленості студентів Сполучених Штатів у вивченні мов, паралельно приваблюючи все більшу кількість міжнародних студентів до власних ВНЗ. Гнучкість і модульність процесу навчання допомагають задовольнити особистісні інтереси студентів і відповідають мінливим запитам сучасного світу. Тенденція вивчення іноземних мов на основі лінгво-соціо-культурного і комунікативного методів готує студентів до ефективної міжнародної комунікації.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у проведенні порівняльного аналізу систем мовної освіти в університетах США і ВНЗ України та розробки низки рекомендацій, основаних на дослідженні позитивного американського досвіду у сфері іншомовного навчання і спрямованих на реформування вітчизняної системи вищої іншомовної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беланова Р. А. Гуманізація і гуманітаризація освіти в класичних університетах (Україна – США) : [монографія] / Р. А. Беланова. – К. : Центр практичної філософії, 2001. – 216 с.
2. Гулецька Я. Г. Виховання особистості в умовах полікультурності суспільства / Я. Г. Гулецька // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук, праць. – К., 2007. – Кн. I. – С. 49–56.
3. Гулецька Я. Г. Полікультурна освіта студентської молоді в університетах США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Яна Гаврилівна Гулецька. – Київ : Б.в., 2008. – 20 с.
4. Овчарук О. В. Концептуальні підходи до застосування технологій відкритої освіти та дистанційного навчання у зарубіжних країнах та їх роль у процесах модернізації освіти / О. В. Овчарук // Інформаційні технології і засоби навчання : збірник наукових праць / Ін-т засобів навчання АПН України. – Київ : Атіка, 2005. – С. 222–231.
5. Пасинкова І. В. Система підготовки бакалаврів гуманітарних наук з іноземної мови в університетах США : дис... канд. пед. Наук : 13.00.04 / Ірина Володимирівна Пасинкова. – К., 2005. – 193 с.
6. Приходько Н. И. Проблемы поликультурного образования учителей в университетах США / Н. И. Приходько, Я. Г. Гулецькая // Особливості управління сільською школою на сучасному етапі розвитку суспільства : збірник матеріалів конференції. – Запоріжжя, 2007. – С. 199–208.
7. Семенов О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури : монографія / О. М. Семенов. – Суми : ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. – 404 с.
8. Степаненко С. Н. Система вищої освіти у США: Фінансування і технологія / С. Н. Степаненко // Вища школа. – 2001. – № 6. – С. 71–86.
9. Eaton S. E. Global Trends in Language Learning in the Twenty-first Century [Електронний ресурс] / S. E. Eaton. – Calgary : Onate Press. – 2010. – Режим доступу : www.eatonintl.com.
10. English Drama and Media Studies. University of Southampton, School of Education. – PGCE Course Handbook, 1997/98. – 46 p.
11. Internationalization in Action: December 2013. American Council on Education. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.acenet.edu/news-room/Pages/Intlz-in-Action-2013-December.aspx>.

12. Power C. N. Global Trends in Education. Graduate Department of Education, University of Queensland [Електронний ресурс] / C. N. Power // International Education Journal. – 2000. – Vol 1, № 3. – P. 152–163. – Режим доступу : <http://ehlt.flinders.edu.au/education/iej/articles/v1n3/power/power.pdf>.

РЕЗЮМЕ

Подольанская Н. О. Основные тенденции развития языкового образования в университетах США.

В статье освещаются и обосновываются основные тенденции развития языкового образования в университетах США середины XX - начала XXI века. Проанализировано влияние общемировых процессов глобализации и интернационализации на развитие языкового обучения в вузах США. Автор акцентирует внимание на тенденции поликультурности высшего языкового образования, которая реализуется путем изучения языков на основе лингво-социокультурного метода. Охарактеризованы тенденции диверсификации языковых специальностей и вариативности университетских программ по изучению языков. Проанализированы особенности современного учебного процесса. Сделан обзор актуальных методов интенсивного изучения языков.

Ключевые слова: языковое образование, тенденция развития, иностранный язык, билингвальное образование, глобализация, интернационализация, поликультурность, диверсификация, вариативность.

SUMMARY

Podolyanska N. The main trends of the language education development in US Universities.

The article analyzes the main trends in the development of language education in the USA from the mid 20th to the beginning of the 21st century. It examines the influence of globalization and internationalization on the US education development, including language learning at schools, colleges and universities. These trends have contributed to reforming of bilingual and foreign language learning at the beginning of the 21st century. Nowadays learning at least one foreign language is compulsory for every US student to obtain a bachelor's degree, regardless of his main specialization. The number of languages taught at universities has risen. There is also a significant increase in the number of university programs in foreign languages.

An important trend in language education at US universities is students' academic mobility. Students can receive a bachelor's degree at one university and a master's at a more prestigious one. Recently, «study abroad» university programs have been gaining popularity with students of different specialties that's why foreign language learning is an essential element of modern higher education.

In the article the author also focuses on the trend of multiculturalism in higher education, which is realized by means of implementing multicultural component to the curricula of the humanities and many other ethical and pedagogical subjects, and by means of teaching and learning foreign languages on the basis of linguo-socio-cultural method.

Language education at US universities is also characterized by constant use of specialized educational technologies and means, such as special software for developing courses, and the use of computers, multimedia technology and network facilities to educate students and test their knowledge. Recent technologizing and informatization of educational process has also had a significant positive impact on the development of distant foreign language learning.

The article also analyses such trends as specialty diversification and variability of language department university programs. It points out such features of modern educational process as flexibility and modularity and overviews current methods of intensive language

learning. The author also considers the role of a teacher and a student in US modern higher education system and outlines promising areas for further research in the field of language learning in US universities.

Key words: *language education, trend of development, foreign language, bilingual education, globalization, internationalization, multiculturalism, diversity, variability.*

УДК 37(091)(4/9)

І. С. Руднева

Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ОСВІТИ В ГУМАНІТАРНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ ФРАНЦІЇ В СЕРЕДИНІ ХХ СТ.

У статті проаналізовано загальний стан системи вищої гуманітарної освіти Франції в середині ХХ ст. Визначено недоліки системи гуманітарної освіти: архаїчність навчальної та адміністративної системи в університетах, занадто жорстка централізація моделі їхнього функціонування, відсутність чіткого планування навчального навантаження, нездатність прийняти велику кількість студентів, відсутність реальної демократизації, опір нововведенням та конформізм. Розкрито основні шляхи процесу реформування вищої гуманітарної освіти: збільшення розмірів фінансування; ускладнення структури та збільшення вагомості дослідницьких підрозділів; введення пропедевтичного курсу; реорганізація циклів університетської освіти та створення окремих дипломів на різних етапах навчання; педагогічна та адміністративна автономія.

Ключові слова: *вища гуманітарна освіта, університет, процес реформування, архаїчність, конформізм, навчальна програма, пропедевтичний курс, централізація.*

Постановка проблеми. Освіта – це наука і мистецтво озброїти людей різного віку знаннями про труднощі і проблеми, з якими їм, імовірно, доведеться зіткнутися, та засобами їх подолання. Вищого рівня професійної освіти неможливо досягти без загальної гуманітарної освіти. За висловом видатного французького філософа та етнографа Леві-Строса, «ХХІ століття буде століттям гуманітарних наук або його не буде». Такий висновок свідчить про радикальну переоцінку місця і ролі гуманітарного знання в системі культури.

Відповідно до цього актуальними постають питання вивчення особливостей системи гуманітарної освіти минулих років. У цьому аспекті науковий інтерес викликає Франція з її давніми освітніми традиціями. Вивчення досвіду провідних європейських країн, до числа яких належить і Франція, розкриває взаємовплив національних та європейських освітніх процесів, пропонує важливий орієнтир та обґрунтовує доцільність такого вибору.

Аналіз актуальних досліджень. Загальними питаннями навчання та виховання студентської й учнівської молоді, визначенням мети, завдань та змісту як вітчизняної, так і зарубіжної освіти, шляхів її реформування, особливостями системи вищої освіти Франції займалися Н. Абашкіна, О. Алексеєва, Я. Болюбаш, Л. Ваховський, А. Вільчовська, І. Ветрова, Б. Вульвсон, О. Глузман, О. Демченко, В. Загвязинський, М. Євтух,